

Právní nástroje boje proti korupci

01.dubna 2007 Barbora Hurajová

Korupce je celosvětový problém, který v dnešní době globalizace překračuje hranice, a snahy o její potlačení či zmírnění musí být prvořadým úkolem každého vyspělého státu. Prostředky k jejímu vymýcení se různí v závislosti na postoji vlád jakož i na právní úpravě jednotlivých států a nadnárodních organizací.

Jak vlastně vymezit hranice korupce? Kdy přestává být dar darem a stává se úplatkem? Předně je třeba si uvědomit, že původní funkcí daru bylo prohlubování sociálních vztahů a odstraňování komunikačních bariér. Dar měl tedy původně jen symbolickou hodnotu, nebyl vyžadován a byl předáván otevřeným způsobem.

Český právní řád nezná korupci

Náš právní řád nám nenabízí žádné vymezení slova korupce. Uznávanou definici korupce v širším slova smyslu poskytují mezinárodní dokumenty, z nichž zřejmě nejcitovanější se stala definice formulovaná v rámci IX. Kongresu OSN v Káhiře v roce 1995, která zní: *„Korupcí se míní úplatkářství nebo jiné chování ve vztahu k osobám, jimž byla svěřena odpovědnost ve veřejném nebo soukromém sektoru, které porušuje jejich povinnosti vyplývající z jejich postavení veřejného činitele, soukromého zaměstnance, nezávislého agenta, a směřuje k získání nepatřičných výhod jakéhokoli druhu pro ně samé nebo pro jiné ...“*

Postih korupce je obecně možný dvěma cestami. První způsob představuje odpovědnost za vzniklou škodu v soukromoprávní právní úpravě (zejména občanského zákoníku, zákoníku práce, obchodního zákoníku), druhou metodou postih v rovině veřejnoprávní, zejména trestním zákonem. Současný trestní zákon vymezuje několik skutkových podstat trestných činů, která umožňují postih korupčního jednání. Jedná se zejména o oddíl třetí v hlavě III. trestního zákonu zvaný úplatkářství. Najdeme ho ale jako znak několika dalších skutkových podstat jako je např. nekalá soutěž, pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě, pletichy při řízení konkursním a vyrovnacím, porušování povinnosti při správě cizího majetku, zneužívání informací v obchodním styku, křivá výpověď či nepravdivý znalecký posudek a zasahování do nezávislosti soudu.

Zadávání veřejných zakázek trpí řadou nedostatků

Jednou z dalších právních norem, která by měla předcházet a zamezovat korupčnímu chování je zákon o zadávání veřejných zakázek. Ačkoli byl tento zákon mnohokrát novelizován a přijat v nové podobě (naposledy dne 14. března 2006, kdy byl přijat zákon č. 137/2006 Sb., o zadávání veřejných zakázek), patří tato oblast dlouhodobě k nejkritizovanějším. Základní myšlenka využití veřejných zakázek je založena na předpokladu, že většinu statků a služeb dokáže soukromá organizace vyprodukovat daleko levněji než organizace ve veřejném sektoru. V praxi celý proces zadávání veřejných zakázek trpí množstvím nedostatků a chyb. K manipulacím při jejich rozdělování dochází velmi často. Umělé rozdělování zakázek na menší dílčí celky se záměrem se takto vyhnout povinnosti vyhlášení veřejných soutěží, rozšiřování rozsahu prací nad rámec původního výběrového řízení a účtování víceprací, zmanipulování veřejné soutěže ve snaze přidělit zakázku předem vybrané společnosti tím, že se např. účelově vymezí kritéria soutěže, jsou jen některé ze způsobů obcházení tohoto zákona. Důsledkem jsou předražené zakázky, jejich nevýhodnost pro veřejné rozpočty, méně kvalitní poskytované služby, nepotřebné nákupy a snížení důvěry veřejnosti.

Lidové moudro říká, že „příležitost dělá zloděje“ a tudíž, kdyby neexistovaly příležitosti, nebyla by

ani korupce. Kde tedy vznikají příležitosti těmto „zlodějům“? Vznikají všude tam, kde jsou veřejným činitelům svěřovány pravomoci. V ideálním případě by stát měl pouze vymezovat a garantovat základní pravidla pro realizaci svobodného trhu. Stát s přehnanou mírou zásahů a regulací vytváří podloubí pro vznik další korupce.